

УДК: 159.9/165:316]:303

© О. О. Байєр, 2024

orcid.org/0000-0002-0651-1472

<https://doi.org/10.33989/2226-4078.2024.1.298782>

БАЙЄР Оксана Олександрівна

*кандидат психологічних наук, доцентка кафедри інноваційних технологій
з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету
імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

ІНТЕРПРЕТАТИВНИЙ ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОД ЯКІСНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Розкрито мету інтерпретативного феноменологічного аналізу (ІФА), а саме дослідження персонального життєвого досвіду з перспективи наратора, та вплив його складників – феноменології, герменевтики, ідеографії – на його процедуру і зміст. Предметом дослідження в ІФА визначається досвід як внутрішній світ людини, сукупність аспектів (бажання, почуття, мотивація, переконання тощо), що мають для неї значення і на основі яких вона вибудовує власні дії. Досвід тлумачать як феноменальну, а не об'єктивну реальність, зауважують на важливості вивчення досвіду людини у специфічному для неї соціокультурному контексті. Наратор виступає досвідним експертом. Упередженість дослідника бачать неминучою; пропонують фокусуватись на тому, як вона формує дослідження, і враховувати в опрацюванні емпіричного матеріалу як систему значень респондента, так і систему значень дослідника. ІФА вбачає “дисципліновану спонтанність” дослідника, що уміщує в себе як дотримання структури, так і слідування вимозі вільного наукового пошуку. Передбачають синтез смислотворення учасників дослідження і дослідника в процесі аналізу.

ІФА ставить питання співвідношення процесів пізнання, змістів наративів та поведінки людини. Роздумування про значущу подію розуміють як складник буття-у-світі, а не просто когнітивну активність. Методологи ІФА бачать людей як таких, хто екзистенційно розкриває світ. Говорячи про події в житті, що мають значення, людина водночас реалізовує велику кількість задач, а не

просто добирає наявні в культурі слова-носії значень. Акцентують також на аспектах переживання життєвого світу: темпоральності, просторовості, втіленості, самоті, соціальності, дискурсі і проєкті.

Основним методом отримання емпіричних даних називають інтерв'ю (допускаються повторні інтерв'ю), але допускаються мульти-модальні форми збору даних. Дослідник проводить глибокий, ретельний аналіз випадку ($n = 1...30$), на основі чого вибудовує шлях до універсальних законів та структур. У результаті дослідження, проведені на основі ІФА, часто вивчають екзистенційні питання та містять описи трансформативного досвіду, що несе зміни, стосується ідентичності та відчуття себе.

***Ключові слова:** феноменальна реальність, досвід, герменевтика, агентність, екзистенційна включеність.*

Постановка проблеми. Якісна методологія досліджень у психології тільки набуває популярності з-поміж представників академічної спільноти. Багатство емпіричного матеріалу і потенційні можливості в аспекті аналітичної цінності, які надають роботи, проведені на основі якісної дослідницької методології, захоплюють. Раніше ми вже коротко описували історичне та філософське підґрунтя (Байєр, 2019) та процедуру реалізації окремих методів, а саме обґрунтованої теорії (Байєр, 2020) і тематичного аналізу (Байєр, 2022). Наразі нам невідомі роботи в українській науково-психологічній літературі, присвячені інтерпретативному феноменологічному аналізу як одному з відомих, добре опрацьованих форм роботи з текстами, що їх утворюють респонденти.

Постановка завдань. Дана робота має на меті опис філософських витоків інтерпретативного феноменологічного аналізу, перелік дослідницьких завдань, що він покликаний розв'язати, представлення процедури його реалізації (у тому числі на прикладі зразка конкретного дослідження) та окреслення формату, в якому можуть бути здійснені роботи на його основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій іноземних авторів переконливо доводить, що інтерпретативний феноменологічний аналіз привертає все більше уваги і заслуговує на все більшу довіру від навіть найконсервативніших редакторів і

рецензентів наукових видань (Smith et al., 2022). Метод розвивається, з одного боку, в сенсі поєднання з іншими дослідницькими процедурами, а з іншого – виступає як самодостатня система принципів, яка надає академічній спільноті валідні і репрезентативні (у розумінні саме якісної методології (Байєр, 2019)) результати досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою інтерпретативного феноменологічного аналізу (ІФА) вважають детальне дослідження персонального життєвого досвіду з перспективи самого наратора (Smith et al., 2022). Інтерес дослідника в ІФА є випадки, коли трапляється щось визначне у буденному плинні досвіду людини, і це «щось» набуває для неї особливого значення. Його виокремлення як окремого методу якісного дослідження припадає на середину 90-х років 20-го сторіччя.

Три складники ІФА – феноменологія, герменевтика та ідеографія. Феноменологічна філософія ставила собі за мету повернення від абстрактного метафізичного філософування з приводу штучних псевдо-проблем до «речей, як вони є», за словами Е. Гусерля, у контакт з життєвим досвідом конкретної людини (Гусерль, 2020). Гусерль стверджував, що прагнення і намір феноменолога описати світ, як він формується і переживається через свідомість, можна розуміти як позбавлення від заздалегідь зроблених припущень і набутих упереджень (тих, що приносить нам наука, традиція та здоровий глузд) – аби, відділивши те, що «само собою розуміється», розкрити суть феномену, трансцендуючи контекстуальне і особистісне. Така дія, шляхом серії редукцій, і є змістом переходу від природнього до феноменологічного ставлення, незасміченого забобонами, набутими протягом попереднього досвіду.

ІФА аналогічним чином спрямований на прояснення змісту феномену, фокусуючись на тому, як його можна вивчати через конкретний досвід людини – у специфічному для неї соціокультурному контексті. Причому те, якими значеннями людина наділяє феномен, становить більший інтерес, ніж сама по собі структура феномену.

Методологи ІФА визнають неминучість упередженості дослідника у процесі вивчення феномену – пропонуючи сконцентруватись на тому, як вона формує дослідження. Сміт та колеги (Smith et al., 2022) зазначають, що дуже часто ми не віддаємо собі звіт у тому, якими можуть бути наші переконання стосовно предмета дослідження, коли тільки розпочинаємо його, і що таке прояснення є дуже корисною практикою. У цьому контексті процес аналізу результатів показує не тільки внутрішній світ респондента і його значення, якими він наділяє певний феномен, але не меншою мірою систему значень дослідника. Це не означає, що дослідникові варто вважати свою упередженість «поганою» – автори пропонують розглядати нашу упередженість як «гарну» і радше «загнуздати» її, вивчаючи і виходячи на корисні, творчі спостереження (Dahlberg, 2006; Richardson et al., 1999). Таке вивчення відбувається протягом всього дослідження знову і знову, створюючи герменевтичне коло наукового пізнання.

Досвід у контексті конкретного сповненого значень світу людської істоти і є предметом вивчення дослідника в ІФА. Для ІФА це складне поняття, що означає сукупність аспектів, які мають значення для людей і на основі яких вони вибудовують певні дії. Янчер, наприклад, закликає розуміти досвід не просто як внутрішній зміст людини, а радше як зацікавлену, стурбовану участь у світі (concernful involvement) (Yancher, 2015). Діюча особа зустрічає події свого досвіду як такі, що мають для неї значення, її агентність характеризується турботою і екзистенційною включеністю, які провадять основу для конкретних дій – прийняття рішень, займання певних позицій, залучення у певні практики. Для ІФА *значення* чогось у досвіді може передаватись виокремленням, розрізненням його певних деталей, на яких людина фокусується, запиняється і приділяє їм увагу. ІФА розглядатиме дрібні деталі досвіду, моменти чуйності: як людина усвідомлює важливість чогось, як це – відчувати щось. Аналогічно, дослідники можуть вивчати, якого значення набуває певний досвід у контексті всього життя суб'єкта.

Досвід суб'єктивний, оскільки те, що ми переживаємо, – феноменальна, а не об'єктивна реальність. Ми «дотягуємось до світу» (Spinelli, 1989, р. 12), з'єднуючись із речами, об'єктами або людьми у тих контекстах, в яких вони нам являються (Smith & Eatough, 2007). ІФА фокусується на всіх аспектах цього прожитого досвіду: бажаннях, почуттях, мотивації, переконаннях суб'єкта і тому, виявляються вони чи ні у його поведінці. Який би феномен не вивчався, акцент робиться на тому, яким він виявляється для суб'єкта і що таке відбувається, що у цього виявлення з'являється якість «приналежності мені, *моєсть*». Тобто наратора сприймають як експірієнціального, досвідного експерта, а дослідника цікавить його безпосереднє прожиття з погляду індивіда, який наділяє значеннями все те, що з ним відбувається. Усе знання – як наше прожите суб'єктивне, так і об'єктивне знання наукової абстракції – закорінене у життєвому світові.

Ідеографія опікується питаннями, як розуміти конкретне, виняткове і унікальне, водночас дотримуючись цілісності особи. ІФА – ідеографічний метод дослідження, який передбачає, що ретельно і глибоко аналізується окремий індивідуальний випадок, на основі чого дослідник вибудовує шлях до універсальних законів та структур. Вважається, що такий фокус – через аналіз індивідуального способу тлумачення – дозволяє побачити певні загальні теми і як вони відбиваються на житті конкретного індивіда. Дослідник-ідеограф знаходить спільні, універсальні теми людства у цілому у житті і досвіді конкретної людини, відслідковує, як у декількох епізодах досвіду протягом життя зберігаються і трансформуються індивідуальні значення, концентрується радше на прикладі конкретного суб'єкта, ніж вдається до співставлення і порівняльного аналізу (Evans, 1993). Увага до різноманітності і унікальності людського водночас із пошуком спільного розділеного досвіду створює напруження, вихід з якого потребує творчого мислення і може приносити цінні інсайти.

Інтерпретація. Шари інтерпретації, про які йдеться у ІФА, пов'язані з ідеєю герменевтичного кола, що спонукає

дослідника працювати з даними у динамічний, нелінійний спосіб, досліджуючи ціле в світлі всіх його частин, частини – зважаючи на характеристики цілого, тримаючи увагу на контексті, в якому представлені частки і ціле, і будучи готовим переключати способи мислення стосовно того, що можуть означати ці дані. Методологи ІФА пропонують зосереджуватись на зв'язках і відношенні слова – до цілого речення, де воно було вжито; інтерв'ю – до контексту всього дослідницького проекту; окремого життєвого епізоду – до цілого життя. Феномен завжди представлений у контексті життєвого світу конкретної людини, що є важливим принципом реалізації ІФА. «Дослідник намагається зрозуміти респондента, який намагається зрозуміти, що з ним відбувається», як стверджують Сміт і колеги (Smith et al., 2022, р.3). Отже, передбачається певний синтез смислотворення учасників дослідження і дослідника у процесі аналізу. Третє герменевтичне коло – це читач, який намагається зрозуміти дослідника в його логіці викладу.

ІФА уміщує в себе навігацію між шарами інтерпретації, коли дослідник глибоко занурюється в тексти респондентів стосовно їх особистого досвіду (Smith & Eatough, 2007). Зі спіранням на ідеї П. Рікера (Рікер, 2002), методологи ІФА пропонують концепцію подвійної герменевтики як принципу ІФА: з одного боку, дослідникам пропонують емпатичний погляд «як-це-бути-респондентом», з іншого – підозрювати, критично осмислювати, що відбувається поза значеннями, які він не хоче або не може встановити. У такий спосіб можливо створити насичене досвідне розуміння феномену, який вивчається, і залишитись поруч із значеннями респондента, оскільки саме респондент в ІФА залишається привілейованим джерелом для інтерпретативної діяльності дослідника. У цьому процесі досліднику прийдеться відкласти свої попередні висновки, аби розвинути структурований багатосаровий наратив можливих значень.

В якості прикладу процитуємо уривок з роботи Сміт та Ітоф (Smith & Eatough, 2007, р. 40-43), де наводяться шари інтерпретації такого уривку наративу дівчини Лінди, яка

розповідає про свій хронічний біль: *«Я просто думаю, що я найвправніша, тому що нас три сестри, і я середня. І я думала, ну ось, я найсильніша, я ж працювала як кінь, я думала, що я найсильніша. А потім раптом все це зруйнувалось і я не можу виконати навіть половину від того, що робила раніше»*. Далі наводимо інтерпретацію, зроблену авторами.

«Лінда розпочинає в теперішньому часі: *“Я просто думаю, що я найвправніша, тому що нас три сестри, і я середня”*. Тому спочатку можна було б зробити висновок, що описує себе зараз. Тому що, напевно, їх все так само три сестри, і порядок народження не змінився. Але *“я найвправніша”*? Очевидно вона має на увазі *“я була найвправніша”* – порівняно з тим, якою вона є зараз. І звісно, пізніше вона зісковзує у минулий час: *“І я думала, ну ось, я найсильніша, я ж працювала як кінь, я думала, що я найсильніша”*. Здається, що Лінда звертається до минулого часу, коли в неї було стільки сили, яку вона зараз втратила. То як можна пояснити очевидну суперечність: я найвправніша? Я думаю, це стосується самої суті психологічної битви Лінди, оскільки її ідентичність уражена її болем у спині. Отже, з одного боку, Лінда визнає, що вона втратила ідентичність сильної, гордої та автономної особистості, а з іншого – Лінда все ще ідентифікує себе з сильною особою, тому частково її відчуття себе представлено картинкою супер-вправної людини. Виглядає, що Лінда бореться між тим, щоб бути захопленою новим образом себе, який *визначається* хронічним болем у спині, а з іншого – послуговуватись старим образом, *не дивлячись* на цей біль. Ця боротьба буквально представлена темпоральними змінами в наведеному уривку».

ІФА ставить питання про співвідношення того, як люди думають (процеси пізнання), що говорять (змісти наративів) і як поведуться (поведінка). Дослідження, побудовані на ІФА, мають за мету продемонструвати, що коли люди роздумують про значущі події у своєму житті, це думання є завжди складником буття-у-світі, а не просто відстороненою когнітивною активністю. У роботі Сміт та Ітоф (Smith & Eatough, 2007, p.40-43) наводиться приклад дослідження про прийняття сімейного

рішення щодо пожертвування головного мозку члену родини. В процесі аналізу наративів стає цілком очевидно, що таке рішення приймається зовсім не як раціональний умовивід після міркувань над його перевагами і недоліками. Навпаки, у намагання бути раціональними неминуче вплітаються переживання, почуття і контекст. Заглиблення в цей процес демонструє наявність двох якісно різних систем, відповідальних за прийняття рішення: одна з них афективна, швидка і інтуїтивна, інша виконує більш дорадчу функцію, і саме ІФА дослідження у цій сфері сприяли появі цілої низки цікавих робіт у цій галузі. Підсумовуючи, для ІФА пізнання – це серце феноменологічного проекту, але це пізнання динамічне, багатоаспектне, афективне, втілене і внутрішньо пов'язане з нашим буттям-у-світі (Smith et al., 2022; Smith & Eatough, 2007). Метою дослідників в ІФА є розуміння досвіду, в якому щось «являється, аби бути пізнаним» (Smith & Eatough, 2007, p.44).

ІФА сприймає мову в досить специфічний спосіб. Так, якщо в роботах дискурсивних психологів акцентується на тому, як люди розповідають і конструюють їх досвід, ІФА, наслідуючи Гайдеггера, притримується більш експресивістської онтології, розглядаючи людей не як тих, хто епістемологічно конструює світ, а радше як таких, хто екзистенційно його розкриває. Людські істоти для послідовників ІФА конституюють свої соціальні світи – попри обмеження, що несуть матеріальні і біологічні умови, а також культурні і історичні лінгвістичні процеси. Вілліг (Willig, 2012) зауважує, що водночас ІФА, звісно, визнає орієнтовану на дію природу розмов, що люди обговорюють і досягають в них певних міжособистісних цілей, і що реальності, з одного боку, притаманна випадковість, а з іншого – вона обмежена культурними вимогами до наратора. Але ключове для ІФА полягає в тому, що говорячи про події нашого життя, що мають для нас персональне значення, ми не тільки і не стільки добираємо наявні в нашій культурі слованосії значень; нашою метою може бути реалізація великої кількості інших задач: зберегти обличчя, переконати, раціо-

налізувати, захопити і підкорити – це завжди щось більше, ніж просто локальна інтеракція.

У питанні співставлення ІФА з іншими якісними методами дослідження важливо наголосити на різній мірі уваги до опису й інтерпретації. З одного боку, ІФА будується на герменевтичній теорії, про що вже йшлося вище. З іншого – ставить собі за мету цінувати особливе, зберігати варіативність і визнавати випадковість (Smith & Eatough, 2007). Діалогічний підхід задає стандарт діалогу між дослідниками з метою поглиблення розуміння феномену (до сумісного, розділеного розуміння). Задля того, щоб зробити цей діалог успішним, дослідники разом працюють як над дотриманням структури, так і слідуванням вимозі свободи наукового пошуку, що отримало назву «дисциплінованої спонтанності» (Halling, 2008). Остання передбачає відданість цінності сумісної роботи поряд з готовністю толерувати невизначеність і невпевненість, коли учасники не знають, до яких знахідок діалог може привести. Акцент також робиться на увазі до аспектів сумісного переживання життєвого світу: темпоральності, просторовості, втіленості, самоті, соціальності, дискурсу і проекту.

Як зрештою виглядає ІФА? Як правило, дослідження, проведені на основі ІФА, вивчають екзистенційні питання, що мають особливе значення для респондента. Це часто трансформативний досвід, що несе зміни, а тому стосується ідентичності і відчуття себе, фокусу на творенні сенсів, увазі до тілесних переживань у межах пережитого досвіду. ІФА стосується того, що *має значення* для респондентів, що впливає або змінює те, як люди думають про себе і власне місце в світі. Виокремлюють «гарячу когніцію», тобто те, що вкрай актуальне, афективно насичене та дилематичне, та «холодну когніцію», тобто щось, що потребує довгої рефлексії протягом всього життя. Кількість досліджуваних у таких роботах варіюється від 1 до 30 з тенденцією до зменшення, що дає змогу глибшого, ретельнішого аналізу випадків. При цьому можливе проведення повторних інтерв'ю з тими самим учасниками.

Попри те, що напівструктуроване інтерв'ю залишається найпоширенішим джерелом даних для проведення ІФА, Сміт (Smith & Eatough, 2007) наголошує, що в нагоді можуть стати й особисті щоденники або самозвіти, а саме інтерв'ю мати продовження в мульти-модальних формах збору даних. Респондента в ІФА сприймають як досвідного експерта, автора історії, а дослідника – як активатора, який допомагає оповідачу актуалізувати, внести до життя феномен, що обговорюється. Тому для дослідника важлива емпатична, сензитивна манера поведінки, яка визнає, що інтерв'ю конституює стосунок людина-людина. Вдалою метафорою ІФА дослідника є образ мандрівника у С. Квале: який «подорожує поруч із місцевими мешканцями, ставить питання, що підводять співбесідника до розповіді про його власний світ, світ, в якому він живе. Мандрівник спілкується із кожним, виходячи з первинного латинського значення слова conversation: “мандри разом з”» (Квале, 2003, с. 14).

Висновки. Наскільки нам відомо, українська академічна психологія ще не знає робіт, зроблених у душі ІФА. Ми сподіваємось, що представлена система принципів та вимог даного методу привернуть належну увагу вітчизняних дослідників, а ІФА займе належне місце з-поміж когорти дослідницьких процедур психолога-науковця.

Список використаних джерел

- Байер О. О. Обґрунтована теорія як метод роботи з текстом. *Наративна психологія: теорія, емпірика, практика* : доповіді І Всеукр. наук.-практ. конф. Кривий Ріг : Вид-ць. Р. А. Козлов, 2020. С. 4–7.
- Байер О. О. Тематичний аналіз як метод роботи з текстом. *Якісні дослідження в психології: проблеми та їх вирішення* : тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2022. С. 4–9.
- Байер О. О. (2019). *Якісні методи дослідження рис та підструктур особистості*. Носенко Е. Л. *Роль рівня сформованості диспозиційних та динамічних властивостей особистості у*

- зумовленні якості життя : колективна монографія. Дніпро : Ліра, 2019. С. 76–103.
- Гусерль Е. Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії. Кн. 1: Загальний вступ до чистої феноменології. Харків : Фоліо, 2020. 348 с.
- Квале С. Исследовательское интервью. Москва : Смысл, 2003. 301 с.
- Рікер П. Інтелектуальна автобіографія. Любов і справедливість. Київ : Дух і літера, 2002. 114 с.
- Ashworth P. D. Conceptual foundations in qualitative psychology. *Qualitative Psychology: A practical guide to research methods* / ed. J. A. Smith. London : Sage, 2008. P. 4–25.
- Dahlberg K. The essence of essences – the search for meaning structures in phenomenological analysis of lifeworld phenomena. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*. 2006. № 1. P. 11–19.
- Evans M. Reading lives: how the personal might be social. *Sociology*. 1993. № 27. P. 5–13.
- Halling S. Intimacy, transcendence and psychology. Closeness and openness in everyday life. New York : Palgrave Macmillan, 2008. 248 p.
- Richardson F. C., Fowers B. J., Guignon C. B. Re-envisioning psychology: moral dimensions of theory and practice. San-Fransisco : Jossey-Bass Publishers , 1999. 360 p.
- Smith J. A., Eatough V. Interpretative phenomenological analysis. *Analysing qualitative data in psychology* / eds.: E. Lyons, A. Coyle. London : Sage Publications Ltd, 2007. P. 35–50.
- Smith J. A., Flower P., Larkin M. Interpretative phenomenological analysis: theory, method and research. London : Sage, 2022. 228 p.
- Spinelli E. The interpreted world. An introduction to phenomenological psychology. London : Sage, 1989. 256 p.
- Willig C. Qualitative interpretation and analysis in psychology. Berkshire : Open University Press, 2012. 256 p.
- Yancher S. C. Truth and disclosure in qualitative research: Implications of hermeneutic realism. *Qualitative Research in Psychology*. 2015. № 12. P. 107–124.

References

- Ashworth, P. D. (2008). Conceptual foundations in qualitative psychology. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative Psychology: A practical guide to research methods* (pp. 4-25). London: Sage.
- Bayer, O. O. (2020). Obhruntovana teoriya yak metod roboty z tekstom [Grounded theory as a method of work with a text]. In *Naratyvna psykholohiia: teoriia, empyryka, praktyka [Narrative psychology: theory, empirics, practice]: dopovidi I Vseukr. nauk.-prakt. konf.* (pp. 4-7). Kryvyi Rih: Vyd-ts. R. A. Kozlov [in Ukrainian].
- Bayer, O. O. (2022). Tematychnyi analiz yak metod roboty z tekstom [Thematic analysis as a tool of work with a text]. In *Yakisni doslidzhennia v psykholohii: problemy ta yikh vyrishennia [Qualitative research in psychology: problems and their solutions]: tezy dopovidei Vseukr. nauk.-prakt. konf.* (pp. 4-9). Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobel'ia [in Ukrainian].
- Bayer, O. O. (2019). Yakisni metody doslidzhennya rys ta pidstruktur osobystosti [Qualitative methods of investigation of features and substructures of a personality]. In Nosenko E. L. *Rol' rivnya sformovannosti dyspozytsiynykh ta dynamichnykh vlastyvosti osobystosti u zymovlenni yakosti zhyttia [The role of level of formation of dispositional and dynamic personality features in conditioning their life quality]* (pp. 79-103). Dnipro: Lira [in Ukrainian].
- Dahlberg, K. (2006). The essence of essences – the search for meaning structures in phenomenological analysis of lifeworld phenomena. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 1, 11-19.
- Evans, M. (1993). Reading lives: how the personal might be social. *Sociology*, 27, 5-13.
- Halling, S. (2008). *Intimacy, transcendence and psychology. Closeness and openness in everyday life*. New York: Palgrave Macmillan.
- Husserl, E. (2020). *Idei tchystoi fenomenologii i fenomenolohichnoi filosofii. [Ideas of Pure Phenomenology]* (Book 1: Zahalnyi vstup do tchystoi fenomenologii) Kharkiv: Folio [in Ukrainian].
- Kvale, S. (2003). *Issledovatel's koe intervju [Research Interview]*. Moscow: Smysl [in Russian].

- Richardson, F. C., Fowers, B. J., & Guignon, C. B. (1999). *Re-envisioning psychology: moral dimensions of theory and practice*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Ricoeur, P. (2002). *Inteltektualna avtobiografiya. Lyubov i spravedlyvist [Intellectual Autobiography. Love and Justice]*. Kyiv: Dukh i litera [in Ukrainian].
- Smith, J. A., & Eatough, V. (2007). Interpretative phenomenological analysis. In E. Lyons & A. Coyle (Eds.), *Analysing qualitative data in psychology* (pp. 35-50). London: Sage Publications Ltd.
- Smith, J. A., Flower, P., & Larkin, M. (2022). *Interpretative phenomenological analysis: theory, method and research*. London: Sage.
- Spinelli, E. (1989). *The interpreted world. An introduction to phenomenological psychology*. London, Sage.
- Willig, C. (2012). *Qualitative interpretation and analysis in psychology*. Berkshire: Open University Press.
- Yancher, S. C. (2015). Truth and disclosure in qualitative research: Implications of hermeneutic realism. *Qualitative Research in Psychology*, 12, 107-124.

O. Bayer

INTERPRETATIVE PHENOMENOLOGICAL ANALYSIS AS A METHOD OF QUALITATIVE PSYCHOLOGICAL RESEARCH

The aim of the interpretative phenomenological analysis is revealed, in particular, the investigation of one's personal life experience from the perspective of the narrator as well as the impact of its parts – phenomenology, hermeneutics, and ideography – on its procedure and contents. Experience as one's internal world, the unity of its aspects (desires, feelings, motivation, assumptions, etc.) that are meaningful for them based on which they construct their actions are defined as an object of the research in IPA. Experience is considered as a phenomenal, but not objective reality; the importance of investigating one's experience within their specific social and cultural context is stressed. The narrator acts as an experiential expert. The subjectivity bias of the researcher is inevitable; the author offers to focus on the way the latter shapes research as well as consider it when processing empirical data both as the system of values of the respondent and the researcher. IPA foresees “disciplined spontaneity” of the researcher that includes following both the structure and the demand

of a free scientific inquiry. The synthesis of meaning-making of research participants and the researcher is postulated.

IPA poses a question of relationship between the processes of cognition, the contents of narratives, and one's behavior. Contemplating on a meaningful event is understood as a part of the being-in-the-world but not as a mere cognitive activity. IPA methodologists see people as those who existentially reveal the world. When speaking on life events that make sense to a person, they simultaneously realize a big number of tasks but not only picks up words-carriers of meaning available in the culture. The stress is done also on the aspects of life world experiencing: temporality, spaciality, embodiment, self, sociality, discourse, and project.

Interviews is named the basic method for getting empirical evidence (repeated interviews are allowed), but multi-modal forms of data collection are also acceptable. The researcher carries out profound, thorough analysis of a case (n=1...30), on the basis of which constructs a way to universal laws and structures. As a result, the research conducted on the grounds of IPA, often investigate existential issues and contain descriptions of transformational experience bringing change, touching upon one's identity and feelings of the self.

Keywords: *phenomenological reality, experience, hermeneutics, agency, existential involvement.*

Стаття надійшла до редакції 28.12.2023 р., прорецензована 6.01.2024 р.,
прийнята до друку 8.01.2024 р.